ಬೆಳೆ: ಹೆಸರು ಬೆಳೆಯ ಸುಧಾರಿತ ಬೇಸಾಯ ಕ್ರಮಗಳು

1. ತಳಿಗಳು:

ತಳಿ	ಬಿತ್ತನೆ ಸಮಯ	ಅವಧಿ	ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಪ್ರದೇಶ	ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳು
ಡಿಜಿಜಿ–1	ಜೂನ್–ಜುಲೈ	75 ದಿನಗಳು	ಕರ್ನಾಟಕ	ನೇರ ಹಾಗೂ ಸೀಮಿತ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಲಕ್ಷಣ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಕಾಯಿಗಳು, ದಪ್ಪ ಮತ್ತು ಹೊಳೆಯುವ ಬೀಜಗಳು. ಎಲೆ ಚುಕ್ಕೆ ರೋಗ (ಸೆರ್ಕೋಸ್ಪೊರಾ) ಮತ್ತು ಬೂದಿ ರೋಗಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಮ ನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.
ಬಿಜಿಎಸ್–9 (ಸೋಮನಾಥ)	ಮೇ–ಜೂನ್ ತಿಂಗಳು	65-67 ದಿನಗಳು	ಕರ್ನಾಟಕ	ಬೂದಿ ರೋಗಕ್ಕೆಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಕಾಂಡದ ಬುಡಭಾಗವು ನೇರಳೆ ಬಣ್ಣದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಹೂವಿನ ದಳಗಳು ಬೂದು ಬಣ್ಣದ್ದಾಗಿರುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಬೀಜಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಕೋಚನವಿರುವ ಉದ್ದವಾದ ಕಾಯಿಗಳಿರುತ್ತವೆ.
ಡಿಜಿಜಿವಿ–2	ಜೂನ್ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಬಿತ್ತಬಹುದು	70-75 ದಿನಗಳು	ಕರ್ನಾಟಕ	ಕಾಳುಗಳು ಸಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ನೇರ ಮತ್ತು ಸೀಮಿತ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ರೀತಿ - ಉದ್ದನೆಯ ಕಾಯಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಡಾಕಾರದ (ಮೊಟ್ಟೆಯಾಕಾರದ) ಎಲೆಗಳು - ಹಸಿರು ಮತ್ತು ಹೊಳೆಯುವ ಬೀಜಗಳು - ದಪ್ಪನೆಯ ಕಾಳುಗಳ ತಳಿ.

2. ಬೀಜೋಪಚಾರ: ಬಿತ್ತನೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜಕ್ಕೆ ರೈಝೋಬಿಯಂ ಜೀವಾಣುಗಳಿಂದ ಉಪಚರಿಸಬೇಕು. ರಂಜಕವನ್ನು ಶಿಲಾರಂಜಕದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಒದಗಿಸಿ 500 ಗ್ರಾಂ ರಂಜಕ ಕರಗಿಸುವ ಜೈವಿಕ ಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ಎಕರೆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತುವ ಬೀಜದ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಲೇಪಿಸಿ ಬಿತ್ತನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರದ ಮೇಲಿನ ಖರ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು.

3. ಬಿತ್ತನೆ ವಿಧಾನ: ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹದ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಪೂರ್ತಿ ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಗಂಧಕವನ್ನು ಜಿಪ್ಸಮ್ ಮುಖಾಂತರ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಬೇಕು. 30 ಸೆಂ. ಮೀ. ಅಂತರದ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಜೋಪಚಾರ ಮಾಡಿದ ಬೀಜ ಬಿತ್ತನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಿತ್ತುವಾಗ ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರದಿಂದ 7.5 ಸೆಂ. ಮೀ. ದೂರ ಮತ್ತು ಬೀಜದಿಂದ ಬೀಜಕ್ಕೆ 7.5-10 ಸೆಂ. ಮೀ. ಅಂತರವಿರುವಂತೆ ಬಿತ್ತನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ವಲಯ–3 ರಲ್ಲಿ ಸಾಲಿನಿಂದ ಸಾಲಿನ ಅಂತರವನ್ನು 37.5 ಸೆಂ. ಮೀ. ವರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು.

4. ರಸಗೊಬ್ಬರಗಳು: ಸಾರಜನಕ: 5-10 ಕೆ.ಜಿ, ರಂಜಕ: 10-20 ಕೆ.ಜಿ ಮತ್ತು ಗಂಧಕ: 8 ಕೆ.ಜಿ (40 ಕಿ.ಗ್ರಾಂ ಜಿಪ್ಸಮ್ ಮುಖಾಂತರ).

5. ಕಳೆ ನಿಯಂತ್ರಣ: ಬಿತ್ತಿದ ದಿನ ಅಥವಾ ಮರುದಿನ ಪ್ರತಿ ಎಕರೆಗೆ 1.3 ಲೀಟರ್ ಪೆಂಡಿಮಿಥಲಿನ್ 30 ಇ.ಸಿ. ಕಳೆನಾಶಕವನ್ನು 300 ಲೀ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಿ ಮಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಸಿಂಪಡಿಸಿ, 30 ದಿನಗಳ ನಂತರ ಒಂದು ಸಲ ಅಂತರ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡಿ ಕಳೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬಹುದು.

6. ಕೀಟ ಮತ್ತು ರೋಗ ನಿರ್ವಹಣೆ:

- **ಅಗ್ರೋಮೈಜಿಡ್ ನೊಣ:** ಈ ನೊಣವು ಎಳೆಯ ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಮೊಟ್ಟೆಯಿಡುತ್ತದೆ. ಮರಿಹುಳುಗಳು ದೇಟು ಮತ್ತು ಕಾಂಡ ಕೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಕಾಂಡವು ಒಣಗಿ ಸಸಿಗಳು ಸಾಯುತ್ತವೆ. ಎಳೆಯ ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಬಿತ್ತನೆ ಮಾಡುವುದು. ಬಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಸಿಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹೂಳುವುದು. ಪ್ರತಿ ಲೀಟರ್ ನೀರಿಗೆ 0.2 ಮಿ.ಲೀ. ಇಮಿಡಾಕ್ಲೋಪ್ರಿಡ್ 17.8 ಎಸ್.ಎಲ್ ಅಥವಾ 1.7 ಮಿ.ಲೀ. ಡೈಮಿಥೋಯೇಟ್ 30 ಇ.ಸಿ. ಬೆರೆಸಿ ಸಿಂಪಡಿಸಬೇಕು..
- **ಸಸ್ಯ ಹೇನು ಹಾಗೂ ಥ್ರಿಪ್ಸ್:** ಚಿಗುರೆಲೆ ಮತ್ತು ಕಾಯಿಗಳಿಂದ ರಸವನ್ನು ಹೀರುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿ ಲೀಟರ್ ನೀರಿಗೆ 1 ಮಿ. ಲೀ. ಮಿಥೈಲ್ ಪ್ಯಾರಾಥಿಯಾನ್ 50 ಇ.ಸಿ. ಅಥವಾ 1 ಮಿ. ಲೀ. ಮೊನೊಕ್ರೋಟೋಫಾಸ್ 36 ಎಸ್.ಎಲ್. ಅಥವಾ 1.7 ಮಿ.ಲೀ. ಡೈಮಿಥೋಯೇಟ್ 30 ಇ.ಸಿ. ಬೆರೆಸಿ ಸಿಂಪಡಿಸಬೇಕು.

- **ಕಾಯಿ ಕೊರೆಯುವ ಹುಳು:** ಮರಿಹುಳುಗಳು ಕಾಯಿಯನ್ನು ಕೊರೆದು ಬೀಜಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿ ಲೀಟರ್ ನೀರಿಗೆ 0.2 ಮಿ.ಲೀ. ಕ್ಲೋರಾಂಟ್ರಾನಿಲಿಪ್ರೋಲ್ 18.5 ಎಸ್.ಸಿ. ಅಥವಾ 0.5 ಮಿ. ಲೀ. ಫೆನ್ವಲರೇಟ್ 20 ಇ.ಸಿ. ಅಥವಾ 2 ಮಿ. ಲೀ. ಕ್ವಿನಾಲ್ಫಾಸ್ 25 ಇ.ಸಿ. ಬೆರೆಸಿ ಸಿಂಪಡಿಸಬೇಕು.
- **ನಂಜು ರೋಗ:** ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ದಟ್ಟ ಮತ್ತು ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಮಚ್ಚೆಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಗಿಡಗಳು ಕುಳ್ಳಗಾಗುತ್ತವೆ. ರೋಗಗ್ರಸ್ತ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಕಿತ್ತು ನಾಶಪಡಿಸಬೇಕು.
- **ಬೂದಿ ರೋಗ:** ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಶಿಲೀಂಧ್ರದ ಬಿಳಿಯ ಪುಡಿಯಂತಹ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗಿಡಗಳು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಒಣಗುತ್ತವೆ. 3.0 ಗ್ರಾಂ ಶೇ. 80ರ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕರಗುವ ಗಂಧಕ ಅಥವಾ 1 ಗ್ರಾಂ ಕಾರ್ಬನ್‌ಡೈಜಿಮ್ 50 ಡಬ್ಲ್ಯೂಪಿ ಪ್ರತಿ ಲೀಟರ್ ನೀರಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ ಸಿಂಪಡಿಸಬೇಕು.
- **ಸರ್ಕೋಸ್ಪೋರ ಎಲೆ ಚುಕ್ಕೆ ರೋಗ:** ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಚುಕ್ಕೆಗಳ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಕಂದು ಬಣ್ಣದ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಬಿಳಿ ಚುಕ್ಕೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಬಿತ್ತುವಾಗ ಪ್ರತಿ ಕೆ.ಜಿ. ಬೀಜಕ್ಕೆ 10 ಗ್ರಾಂ ಟ್ರೈಕೋಡರ್ಮಾದಿಂದ ಬೀಜೋಪಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೂ ಬಿಡುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಹೆಕ್ಸಾಕೋನಜೋಲ್ 5 ಇ.ಸಿ. ಅಥವಾ ಮ್ಯಾಂಕೋಜೆಬ್ 75 ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಪಿ. ಅಥವಾ ತಾಮ್ರದ ಆಕ್ಸಿಕ್ಲೋರೈಡ್ 50 ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಪಿ. ಸಿಂಪಡಿಸಬೇಕು.
- **ಚಿಬ್ಬು ರೋಗ:** ಎಲೆಗಳ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಡು ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಚುಕ್ಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಕೆಂಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಕಂದು ಚುಕ್ಕೆಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿ ಕೆ.ಜಿ. ಬೀಜಕ್ಕೆ 2 ಗ್ರಾಂ ಕಾರ್ಬೆಂಡೈಜಿಮ್‌ನಿಂದ ಬೀಜೋಪಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೂ ಬಿಡುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ 1 ಮಿ.ಲೀ ಹೆಕ್ಸಾಕೋನಜೋಲ್ 5 ಇ.ಸಿ ಬೆರೆಸಿ ಸಿಂಪಡಿಸಬೇಕು.

7. ನೀರಿನ ನಿರ್ವಹಣೆ: ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೂವು ಬಿಡುವ ಅಥವಾ ಕಾಳು ತುಂಬುವ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಒದಗಿಸುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

8. ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳು: ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೀಟ ಮತ್ತು ರೋಗ ಬಾಧೆ ಕಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬಾಧಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆ ವಹಿಸಬೇಕು. ಬರ ನಿರೋಧಕತೆ: ಶೇ. 2 ರ ಕ್ಯಾಲ್ಸಿಯಂ ಕ್ಲೋರೈಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಒಂದು ಗಂಟೆ ನೆನೆಸಿ, 7-8 ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸುವುದರಿಂದ ಬರ ನಿರೋಧಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು. ಹೂವಾಡುವ ಮತ್ತು ಕಾಳು ಕಟ್ಟುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶೇ. 1 ರ 19:19:19 ಅಥವಾ ಶೇ. 2 ರ ಡಿ.ಎ.ಪಿ. ಸಿಂಪಡಿಸಬೇಕು. ಹೆಸರಿನ ಬೆಳೆಗೆ ಹೂ ಮತ್ತು ಕಾಯಿ ಕಟ್ಟುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶೇ. 2 ರ ಪಲ್ಸ್ ಬೂಸ್ಟರ್ ಸಿಂಪಡಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ.

9. ಇಳುವರಿ:

- 2.4-3.2 ಕ್ವಿಂಟಾಲ್/ಎಕರೆ (ಮಳೆ ಆಶ್ರಿತ).
- 4-5 ಕ್ವಿಂಟಾಲ್/ಎಕರೆ (ನೀರಾವರಿ).

ಮೂಲ: ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಧಾರವಾಡ ಮತ್ತು ಸೀಡ್ನೆಟ್ ಪೋರ್ಟಲ್.

ಗಮನಿಸಿ: ಯಾವುದೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕೃತ ವಿವರಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದರೆ, ದಯವಿಟ್ಟು ಆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ತಳಿಯನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ ಆಯಾ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಒದಗಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ.

ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ, ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ:

• ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬೀಜ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ, ಬೆಂಗಳೂರು

• ವಲಯ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬೀಜ ನಿಗಮ, ರಾಯಚೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಧಾರವಾಡ, ಹಾವೇರಿ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಮೈಸೂರು, ಹಾಸನ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ.

Crop : Greengram or Moong.

1. **Varieties:**

Variety	Sowing Time	Duration	Recommended Area	Characteristics
DGG-1	June-July	75 Days	Karnataka	Erect & determinate growth habit, more number of pods, bold and shining seeds. Moderately resistant to Cercospora leaf spot & powdery mildew.
BGS-9 (Somanath)	May-June	65-67 Days	Karnataka	Moderately resistant to powdery mildew disease. Purple colour of stem base, Grey coloured petals & Pods- long with constriction between seeds.
DGGV-2	Up to the end of June	70-75 Days	Karnataka	No Shattering of seeds, erect & determinate growth habit - Long pods and Leaf shape ovate - Green and shining seeds - bold seeded variety.

2. **Seed Treatment:** At the time of sowing, seeds must be treated with Rhizobium cultures. Phosphorus should be provided to the soil in the form of rock phosphate. Additionally, 500 grams of Phosphorus Solubilizing Bio-fertilizer (PSB) per acre's worth of seeds should be applied as a coating before sowing. This helps in reducing the expenditure on chemical fertilizers.
3. **Sowing Method:** After preparing the land, all chemical fertilizers and sulfur (in the form of Gypsum) should be mixed into the soil. The treated seeds should be sown with a row-to-row spacing of 30 cm. While sowing, maintain a distance of 7.5 cm from the fertilizer and a seed-to-seed distance of 7.5–10 cm. In Zone-3, the row-to-row spacing can be increased up to 37.5 cm.
4. **Fertilizers:** Nitrogen: 5–10 kg, Phosphorus: 10–20 kg, and Sulfur: 8 kg (provided through 40 kg of Gypsum).
5. **Weed Management**: On the day of sowing or the next day, mix 1.3 liters of Pendimethalin 30 EC in 300 liters of water and spray it over the soil. After 30 days, weeds can be controlled by performing one round of inter-cultivation.
6. **Pest and Disease Management:**
   - **Agromyza (Stem Fly):** This fly lays eggs on young leaves. The larvae bore into the petioles and stems, causing the stem to dry up and the seedlings to die. Young plants suffer the most damage. Sowing early, uprooting and burying wilted seedlings in the soil. Spray 0.2 ml of Imidacloprid 17.8 SL or 1.7 ml of Dimethoate 30 EC per liter of water.
   - **Aphids and Thrips:** They suck the sap from tender leaves and pods. Spray 1 ml of Methyl Parathion 50 EC or 1 ml of Monocrotophos 36 SL or 1.7 ml of Dimethoate 30 EC per liter of water..
   - **Pod Borer:** The larvae bore into the pods and eat the seeds. Spray 0.2 ml of Chlorantraniliprole 18.5 SC or 0.5 ml of Fenvalerate 20 EC or 2 ml of Quinalphos 25 EC per liter of water.
   - **Mosaic Disease:** Dark and yellow spots appear on the leaves, and the plants become stunted. Infected plants should be uprooted and destroyed in the early stages.
   - **Powdery Mildew:** A white powdery fungal growth appears on the leaves, and the plants dry up completely. Spray 3.0 g of 80% water-soluble sulfur or 1 g of Carbendazim 50 WP per liter of water.
   - **Cercospora Leaf Spot:** White circular spots with brown borders appear on the leaves. Treat seeds with 10 g of Trichoderma per kg of seed before sowing. During the flowering stage, spray Hexaconazole 5 EC or Mancozeb 75 WP or Copper Oxychloride 50 WP.
   - **Anthracnose:** Dark red spots appear on the underside of the leaves and circular reddish-brown spots on the upper side. Treat seeds with 2 g of Carbendazim per kg of seed. Spray 1 ml of Hexaconazole 5 EC per liter of water during the flowering stage.

7. **Water Management:**
   - Depending on the soil and climate, it is essential to provide water, especially during the flowering and pod-filling stages.
8. **Plant Protection Measures:** Plant protection measures should be taken only when pest and disease infestations are observed. Precautionary measures should be taken in affected areas. Drought Resistance: Seed drought resistance can be increased by soaking seeds in 2% Calcium Chloride for one hour and then drying them in the shade for 7–8 hours. Spray 1% 19:19:19 or 2% DAP during the flowering and grain-setting periods. For Green Gram (Hesaru), it is recommended to spray 2% Pulse Booster during the flowering and pod-setting stage.
9. **Yield:**
   - 2.4-3.2 Quintals/Acre (Rainfed).
   - 4-5 Quintals/Acre (Irrigated).

Source: University of Agricultural Sciences, Dharwad & Seednet Portal.

Note: If any variation is observed and more authentic details are required, please refer to the information provided by the respective institute or university that released the particular variety.

For more information, contact:

- Regional Manager, National Seeds Corporation Limited, Bengaluru
- Area Manager, National Seeds Corporation Limited, Raichur, Bellary, Dharwad, Haveri, Davanagere, Mysore, Hassan & Chikkaballapura .

फ़सल: मूंग

1. **किस्में:**

किस्म	बुवाई का समय	अवधि	अनुशंसित क्षेत्र	विशेषताएँ
डीजीजी-1	जून-जुलाई	75 दिन	कर्नाटक	सीधा और निर्धारित विकास, अधिक फलियाँ, मोटे और चमकदार बीज। यह सरकोस्पोरा लीफ स्पॉट और पाउडरी मिल्ड्यू के प्रति मध्यम प्रतिरोधी है।
बीजीएस-9 (सोमनाथ)	मई-जून	65-67 दिन	कर्नाटक	पाउडरी मिल्ड्यू रोग के प्रति मध्यम प्रतिरोधी। तने का निचला हिस्सा बैंगनी रंग का, धूसर रंग की पंखुड़ियाँ और बीजों के बीच संकुचन वाली लंबी फलियाँ।
डीजीजीवि-2	जून के अंत तक	70-75 दिन	कर्नाटक	बीजों का झड़ना नहीं होता, सीधा और निर्धारित विकास। लंबी फलियाँ और अंडाकार पत्तियाँ - हरे और चमकदार मोटे बीजों वाली किस्म।

2. **बीज उपचार:** बुवाई के समय बीजों को राइजोबियम कल्चर से उपचारित करना चाहिए। मिट्टी में फास्फोरस को रॉक फास्फेट के रूप में दिया जाना चाहिए। इसके अतिरिक्त, बुवाई से पहले प्रति एकड़ बीज की मात्रा में 500 ग्राम फास्फोरस सॉल्युबलाइजिंग बायो-फर्टिलाइजर का लेप लगाना चाहिए। इससे रासायनिक उर्वरकों पर होने वाला खर्च कम करने में मदद मिलती है।
3. **बुवाई की विधि:** खेत तैयार करने के बाद, सभी रासायनिक उर्वरकों और सल्फर (जिप्सम के रूप में) को मिट्टी में मिला देना चाहिए। उपचारित बीजों की बुवाई 30 सेमी की कतार से कतार की दूरी पर की जानी चाहिए। बुवाई के समय, उर्वरक से 7.5 सेमी की दूरी और बीज से बीज की दूरी 7.5-10 सेमी बनाए रखें। ज़ोन-3 में, कतारों के बीच की दूरी को 37.5 सेमी तक बढ़ाया जा सकता है।
4. **उर्वरक:** नाइट्रोजन: 5-10 किलोग्राम। फास्फोरस: 10-20 किलोग्राम। सल्फर: 8 किलोग्राम (40 किग्रा जिप्सम के माध्यम से)।
5. **खरपतवार प्रबंधन:** बुवाई के दिन या अगले दिन, 300 लीटर पानी में 1.3 लीटर पेंडिमेथालिन 30 ईसी मिलाकर मिट्टी पर छिड़काव करें। 30 दिनों के बाद, एक बार निराई-गुड़ाई करके खरपतवारों को नियंत्रित किया जा सकता है।
6. **कीट और रोग प्रबंधन:**

   एग्रोमायजिड मक्खी: यह मक्खी कोमल पत्तियों पर अंडे देती है। लार्वा डंठल और तनों में छेद कर देते हैं, जिससे तना सूख जाता है और पौधे मर जाते हैं। अगेती बुवाई करें, मुरझाए हुए पौधों को उखाड़कर मिट्टी में दबा दें। 0.2 मिली इमिडाक्लोप्रिड 17.8 एसएल या 1.7 मिली डाइमेथोएट 30 ईसी प्रति लीटर पानी में मिलाकर स्प्रे करें।

   माहू और थ्रिप्स: ये कोमल पत्तियों और कलियों से रस चूसते हैं। 1 मिली मिथाइल पैराथियान 50 ईसी या 1 मिली मोनोक्रोटोफॉस 36 SL या 1.7 मिली डाइमेथोएट 30 ईसी प्रति लीटर पानी में मिलाकर स्प्रे करें।

   फली छेदक: लार्वा फलियों में छेद करके बीजों को खाते हैं। 0.2 मिली क्लोरेंट्रानिलिप्रोल 18.5 एससी या 0.5 मिली फेनवलरेट 20 ईसी या 2 मिली क्विनालफॉस 25 ईसी प्रति लीटर पानी में मिलाकर स्प्रे करें।

   मोजेक वायरस: पत्तियों पर गहरे और पीले धब्बे दिखाई देते हैं और पौधे बौने रह जाते हैं। संक्रमित पौधों को शुरुआती अवस्था में ही उखाड़कर नष्ट कर देना चाहिए।

   पाउडरी मिल्ड्यू: पत्तियों पर सफेद पाउडर जैसी फफूंद दिखाई देती है और पौधे पूरी तरह सूख जाते हैं। 3.0 ग्राम 80% घुलनशील सल्फर या 1 ग्राम कार्बेन्डाजिम 50 डब्लूपी प्रति लीटर पानी में मिलाकर स्प्रे करें।

   सरकोस्पोरा लीफ स्पॉट: पत्तियों पर भूरे किनारों वाले सफेद गोलाकार धब्बे दिखाई देते हैं। बुवाई से पहले बीजों को 10 ग्राम ट्राइकोडर्मा प्रति किग्रा बीज की दर से उपचारित करें। फूल आने के दौरान हेक्साकोनाज़ोल 5 ईसी या मैंकोज़ेब 75 डब्लूपी या कॉपर ऑक्सीक्लोराइड 50 डब्लूपी का छिड़काव करें।

   एंथ्रेक्नोज: पत्तियों के निचले हिस्से पर गहरे लाल धब्बे और ऊपरी हिस्से पर गोलाकार लाल-भूरे धब्बे दिखाई देते हैं। बीजों को 2 ग्राम कार्बेन्डाजिम प्रति किग्रा बीज से उपचारित करें। फूल आने के दौरान 1 मिली हेक्साकोनाज़ोल 5 ईसी प्रति लीटर पानी में स्प्रे करें।
7. **जल प्रबंधन:**

   मिट्टी और जलवायु के आधार पर पानी देना आवश्यक है, विशेष रूप से फूल आने और फलियों में दाना भरने के चरणों के दौरान।
8. **पौध संरक्षण उपाय:** पौध संरक्षण के उपाय केवल कीट और रोग का प्रकोप दिखने पर ही किए जाने चाहिए। प्रभावित क्षेत्रों में एहतियाती कदम उठाए जाने चाहिए। सूखा प्रतिरोध: बीजों को 2% कैल्शियम क्लोराइड में एक घंटे तक भिगोकर और फिर 7-8 घंटे छाया में सुखाकर उनकी सूखा सहन करने की क्षमता बढ़ाई जा सकती है। फूल आने और दाना बनने की अवधि के दौरान 1% 19:19:19 या 2% DAP का छिड़काव करें। मूंग के लिए फूल आने और फली बनने की अवस्था में 2% पल्स बूस्टर छिड़कने की सलाह दी जाती है।
9. **उपज:** 2.4-3.2 क्विंटल/एकड़ (वर्षा आधारित)|4-5 क्विंटल/एकड़ (सिंचित)।

स्रोत: कृषि विश्वविद्यालय, धारवाड़ और सीडनेट पोर्टल ।

नोट: यदि कोई भिन्नता देखी जाती है या अधिक प्रामाणिक विवरण की आवश्यकता है, तो कृपया उस संस्थान या विश्वविद्यालय द्वारा प्रदान की गई जानकारी देखें जिसने विशेष किस्म जारी की है।

अधिक जानकारी के लिए संपर्क करें:

- क्षेत्रीय प्रबंधक, राष्ट्रीय बीज निगम लिमिटेड, बेंगलुरु।
- प्रक्षेत्र प्रबंधक, राष्ट्रीय बीज निगम लिमिटेड, रायचूर, बेल्लारी, धारवाड़, हावेरी, दावणगेरे, मैसूर, हासन और चिकबल्लापुर।